

INFORMASJONSARK

3.1.2 Enkel kalkhvitning av middelalderkirker

Arbeidsbeskrivelse for vedlikehold

Flekkvise reparasjoner av kalkhvitningen på middelalderkirker må sees som en form for løpende vedlikehold hvis man ønsker at kirken skal fremstå uten "skader". Hver eller annen vår går man over fasaden og kalkhvitte flekkvis på de stedene hvor kalken er slitt bort i løpet av vinteren. Kalkhvitning går fort og materialutgiftene er små.

SLIK KALKHVITTER MAN:

1. Kalk er etsende! Hud og øyne må beskyttes! Hvitning med kalk må ikke gjøres i for tørt eller varmt vær, men temperaturen må heller ikke gå under +5 °C. Det bør ikke stå sol direkte på veggen når man hvitte. Overskyet, litt fuktig vær er best.

2. Til kalkhvitning benyttes en godt lesket deigkalk.

3. Kalkmelk til hvitning lages ved at 25 kg deigkalk utrøres i 75 liter vann. Konsistensen blir da som lettmeik. Det må ikke benyttes tykkere blandinger. Oppskriften gir vanligvis tilfredsstillende dekk etter 2-3 strøk. Ferdig utblandet kalkmelk kan oppbevares i lang tid; flere år, bare den står frostfritt og med et lufttett lokk. Kalken bunnfeller imidlertid fort, og den må røres opp fra bunnen hver gang man skal hvitte.

4. Den eneste forbehandling av underlaget før kalken hvittes på, er børsting og vanning. Pussen hvor det skal hvittes, børstes lett med en vanlig feiekost med stiv bust for å få bort løse kalkflak. Deretter fuktes veggen godt med vann. Vannet kan påføres med vannslange med fin spredning eller tåkesprøyte. Det påføres vann helt til underlaget er jevnt nedfuktet. Vent en stund til veggen er svakt sugende. Da er den klar for hvitning.

5. Kalkmelken påføres vanligvis med firkantet kalkekost eller med en stor beispensel. Kalkmelken "plaskes" forsiktig på veggen med kryssbørsting i korte strøk. Kalkmelken i bøtta må stadig omrøres under påføring, da kalken synker fort til bunns. Benytt gjerne en fyldig radiatorpensel til dette, denne er samtidig hendig til nøyaktigere strykninger inntil listverk e.l.

6. Unngå søl på vindusglass. Kalken kan sette merker på dette.

7. Vær oppmerksom på at kalkhvitningen må tørke før dekkevenen kan vurderes. Så lenge kalkhvitningen er våt på veggen, virker den helt transparent.

8. Det må gå omtrent et døgn mellom hvert strøk. Hvis det er tørt vær, kan det bli nødvendig å fukte veggen med vann før andre og evt. tredje strøk påføres.

9. For at flikkingen med kalk skal bli så enkel og rimelig som mulig, må man forsøke å unngå bruken av stillas. Bruk heller kalkekoster montert på lange skaft, evt. kombinert med stige. Benytter man kost eller pensel montert på en lang stang bør man ha kalkmelken i et flatt traue eller en lav kasse. Det er da lettere å komme til og samtidig med at man dyppe kosten, rører man et par ganger langs bunnen, slik at ikke kalken synker til bunns.

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Klima- og miljødepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har i denne sammenheng et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

